

Asia: VN/23793/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa ansiopäivärahan määrän alentamista koskevasta ehdotuksesta?

Kun tukia ja tässä erityisessä kohtaa ansiosidonnaista tukea rajoitetaan, tarkoittaa se sitä, että muun tuen tarve kasvaa. Tämä näkyy esimerkiksi asumistuen ja toimeentulotuen hakemisen lisääntymisenä. Samoin järjestöjen ja seurakuntien antaman tuen kysyntä kasvaa. Työn päätyminen ja taloudellinen ahdinko aiheuttavat myös terveydellisiä ongelmia ja sosiaalisia kriisejä, mikä näkyy taloudellisena kuluna hyvinvointialueilla. Kokonaisuutta tarkastellen olisi tärkeä pohtia, saavutetaanko ansiosidonnaisen päivärahan alentamisella säästöä, vai siirtyvätkö kulut suoraan tai välillisesti toisaalle.

Lausuttavaa palkkatuetun työtä ja työssäoloa koskevasta ehdotuksesta?

Työnhakija ei useinkaan voi vaikuttaa siihen, hakeeko työnantaja työllistämiseen palkkatukea vai ei. Esitetyn mukaisessa ehdotuksessa työntekijälle kuitenkin aiheutuu haittaa siitä, että työnantaja hakee itselleen rahallista tukea työllistämiseen. On huomioitava, että työtehtävät ja työn sisältö palkkatuetussa työssä vastaavat usein täysin muiden saman työnantajan työntekijöiden työtä ja että palkkatuetun työtä säätelee työsopimuslaki. Vaarana siis on, että palkkatuetusta työstä muodostuu ns. ”kakkoslaadun” työsuhde erotuksena nykytilanteeseen, jossa palkkatuetun työsuhde on saman veroinen muiden työsuhteiden rinnalla. Edellämainittuun pohjaten palkkatuetun työn arvottaminen eriarvoiseksi suhteessa muiden työntekijöiden työhön ei vaikuta oikeudenmukaiselta.

Palkkatuetun työtä ei voi eikä ole tarkoituksenmukaista myöskään verrata työllistymistä edistäviin palveluihin (työkokeilu, kuntouttava työtoiminta, työvoimakulutus, työnhakuvalmennukset). Työkokeilu, joka ei ole työsuhde, on palveluna erikseen.

Palkkatuetun työn kohderyhmää ovat useimmiten pidempään työttömänä olleet, nuoret, maahanmuuttaneet tai osa-työkykyiset työnhakijat. Motivaattorina heidän osaltaan toimii työssäoloehdon täyttyminen (ainakin osittain) tai mahdollisten velvoitteiden täyttäminen.

Mikäli ehdotus toteutuu, palkkatuen käyttö oletettavasti tulee vähenemään mm.siksi, että työnhakijan ei välttämättä kannata markkinoida palkkatukimahdollisuuttaan, jos ei ole varmuutta työsuhteen jatkumisesta.

Lausuttavaa työllistämismääräytteen ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamisesta?

Voimassa olevien säädöksen mukaan määräytteen piiriin kuulu marginaalinen ryhmä työttömiä työnhakijoita (300,400,500 päivää), jotka täyttävät lain säätämät edellytykset suhteessa kaikkiin työttömiin työnhakijoihin. Nykysäädöksen mukaan osalla määräytteen piiriin kuuluvasta ryhmästä syntyy oikeus määrättytyöllistettäväksi jo mm. ennen 300 päivän täyttymistä. Esityksessä ehdotetaan, että määrättytyöllistäminen lakkautetaan. Tällä perusteella ilman työllistymistä työnhakijoita siirtyisi 300 päivänä jälkeen työmarkkinatuella, mikä myös lisäisi kunnan kustannuksia.

Nykyisen säädöksen mukaan määrättytyöllistämisen kesto on pituudeltaan enintään kuusi kuukautta, toisin sanoen määrättytyöllistämiseen tarvitaan joko täysimäärä 6kk tai vähemmän työllistettäviä kuukausia työssäoloehdon täyttämiseksi. Esityksessä ehdotetaan, että määrättytyöllistäminen lakkautetaan. Määräytteen luopumista perustellaan mm. sillä, että jatkossa työssäoloehto täytyisi vasta 12kk jälkeen, joten määräytteen työllistämisenkin tulisi kestää 12kk, mikä lisäisi niin kunnan kuin valtion kustannuksia. Edelleen kaikki työllistettävät henkilöt eivät tarvitse työssäoloehdon täyttämiseksi täysimääräistä aikaa, koska työllistämiseen huomioidaan jo kertyneet viikot, mitkä vähennetään työllistämisen jaksota pois.

Määrättytyöllistäminen on ollut iäkkäämmille työnhakijoille keino työllistyä pitkittyneen työttömyyden jälkeen. Tämä mahdollisuus on koettu positiivisena väylänä päästä takaisin työhön ja työmarkkinoille. Määrättytyöllistymisellä on työttömälle niin taloudellisesti että sosiaalisesti merkittävä vaikutus. Työttömällä on mahdollisuus luopua määrättytyöllistamisestä, joten määrättytyöhön työllistettävissä on aina kyse työhön haluavista henkilöistä, jotka eivät muilla keinoin ole onnistuneet työllistymään. Luopumisen syynä on esim. sairaus, ei kykene kokopäivätyöhön.

Työttömyyden aikana työnhakijan tulee hakea töitä ja iäkkäämmät työnhakijat haluavat töihin. Esityksessä esitetään, että määrättytyöllistämisen lakkauttaminen aktivoisi ja kannustaisi työnhakijoita entistä aktiivisempaan työnhakuun avoimille työmarkkinoille, kun taas nykyinen määrättytyöllistäminen esityksen mukaan on passivoiva ja tavoitteena on vain työssäoloehdon täyttäminen. On hyvä pohtia, mikä varmuus ja todennäköisyys on, että tämä marginaaliryhmä työttömistä työllistyisivät vapaalle työmarkkinoille ilman tukea ja apua. Työmarkkinoihin kuitenkin vaikuttavat työnantajien tarve työllistää sekä valitseva työmarkkinatilanne.

Mikäli työtön 57–64-vuotias työnhakija ei ole työllistynyt 300–500 päivän aikana, niin on huomioitava mitkä hänen todelliset mahdollisuutensa ovat työllistyä kunnalle velvoitetyöllistäminen lakkauttamisen jälkeen. Kunnilla ei ole lakkauttamisen jälkeen velvollisuuksia työllistää ed. asian kuuluvia työttömiä. Velvoitetyön lakkauttamisen lisäksi työmarkkinatuen saajien määrää, mikä puolestaan vaikuttaa vähentävästi ostovoimaan. Velvoitetyön ja työssäoloehdon kertymisen poistaminen palkkatuetusta työstä vaikuttaa myös tuleviin eläkekertymiin.

Velvoitetyöllistämisen kautta työttömiä on työllistetty avustaviin tehtäviin aloille, joissa on pulaa työntekijöistä. Tämä on voinut johtaa myös työn jatkumiseen velvoitetyön jälkeen.

Vaikka velvoitetyöllistämisen lakkauttamisen "vapauttaisi" työvoimapalveluitten työntekijän velvoitetyöllistämiseen käyttämän työpanoksen muihin työtehtäviin, niin käytännössä tällä ei ole merkitystä, koska työttömäksi jäävälle työnhakijalle tulee kuitenkin tarjota muita palveluja, mikä vaatii työvoimapalveluitten työpanoksen. Velvoitetyöhön työllistetty henkilö puolestaan ei pääsääntöisesti tarvitse työvoimapalveluja työssä ollessaan.

Esityksessä ei ole esitetty mitään korvaavia toimia iäkkäämpien työttömien työllistämiseksi, mikäli velvoitetyöllistäminen lakkautetaan.

Työttömyyspäivärahan lisäpäivien asteittainen poistuminen vaikuttaa vuodesta 2025 alkaen siten, että työllistämiselvelvoitteen piiriin tulisi aiempaa enemmän henkilöitä työttömyyspäivärahan enimmäisajan täyttymisen myötä. Velvoitetyöllistäminen lakkauttamisen lisäksi myös työmarkkinatuen saajien määrää, mikä vähentää ostovoimaa.

Velvoitetyön poistaminen sekä työssäoloehdon kertymisen poistaminen palkkatuetustatyöstä vaikuttavat tuleviin eläkekertymiin.

Ikääntyvien työuran jatkumisen edistäminen on pitkään ollut poliittinen tahto työikäisen väestön vanhetessa ja vähetessä. Kun pitkän työuran tehnyt henkilö usein yllättäenkin jää työttömäksi, tulisi häntä parhaalla tavalla tukea työuran jatkumiseksi. Lyhyen tukityöllistämisen rinnalla myös koulutuksen kautta voidaan päästä pidempiaikaisiin työllistymisiin ja urajatkumoon. Tällöin osaamisen ja koulutuksen kehittämistarpeiden tunnistaminen ja ohjaaminen nousee erityisen tärkeään asemaan.

Lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevasta ehdotuksesta?

Palkkatuetun työn huomioiminen kokonaisuudessaan työssäolovelvoitteen ja nuorten velvoitteen täyttämiseksi selkeyttää velvoitteen täyttymisten seuranta ja asiassa ohjeistamista.

On suositeltavaa päästä eroon nykyisestä ristiriidasta, jossa esim. kuntouttava työtoiminta (minimissään 4 h/vko) täyttää velvoitetta kokonaisuudessaan, mutta palkkatuettu kokoaikainen työsuhde vain 75 %:a.

Lausuttavaa ehdotuksesta, joka koskee luopumista eräistä työssäoloehdosta ja ansiopäivärahan määrä koskevista ikäsidoonnoisista poikkeuksista?

Ikäsidoonnoiset poikkeukset ovat sidoksissa tuleviin velvoitetöyöllistämisen muutoksiin ja työssäoloehdon muutukseen 12kk työssäoloehdon täyttymiseen. Työllistämistä edistävien palvelujen lakkauttamiseen koskee osaa marginaalista 60 vuotta täyttäneitä työnhakijoita, jotka eivät täytä lisäpäivä edellytyksen ehtoja.

Esityksessä ei tule esille, että ikääntyneet työnhakijat työllistyisivät avoimille työmarkkinoille aiempaa enemmän näiden muutosten myötä. Vaikutukset tulotasoon tosin kertaantuvat, koska ikääntynyt työnhakija työskentelee palkkatuetussa työssä, on välillä työttömänä ja työskentelee taas mahdollisesti uuden palkkatukijakson ja hänen työttömyysetuutensa taso pienenee koko ajan. Myös palkkatuetun työn palkka saattaa olla alhaisempi kuin avoimilla työmarkkinoilla muuten. Tämä kaikki vaikuttaa myös tulevaan eläkkeeseen.

lääkäämmillä työnhakijoilla on usein pitkän työuran jälkeen ansiopäiväraha-oikeus. Mikäli jatkossa ansiopäivärahan suuruus lasketaan aina uudelleen ja tuleva päiväraha olisikin pienempi, niin tämä laskee halukkuutta ottaa uutta työtä vastaan. Uudessa työssä palkka olisi mahdollisesti pienempi ja työsuhte määräaikainen, joten todennäköisesti edessä olisi jälleen päivärahan hakeminen.

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

-

Lausuttavaa esityksen taloudellisista vaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

-

Lausuttavaa vaikutuksista toimeenpanijoihin (ml. vaikutukset työttömyysetuuden maksajiin ja julkisen työvoimapalvelun järjestäjään)?

Nykyistä suurempi osuus työnhakijoista tulee jatkossa olemaan työmarkkinatuen varassa. Pääsy ansiosidoonnoiselle on entistä hankalampaa.

Julkisen työvoimapalvelun järjestäjän palveluvalikoima tulee supistumaan. Mitä tarjottavaa on enää työnhakijoille? Uusia palveluita ja toimenpiteitä työnhakijoiden työllistämisen tukemiseksi tulisi kehittää (mm. työllistämispalkkio, rekrytointiseteli).

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset yrityksiin ja muihin työnantajiin)?

Työnhakijat oletettavasti tuovat harvemmin esille mahdollisuutta palkkatukeen työnhakutilanteissaan.

Uudistuksen myötä saattaa syntyä intressiristiriita: Työnantajan intressinä on palkkatuen hakeminen, mutta työnhakija haluaisikin työllistyä ilman palkkatukea, koska palkkatuettu työsuhde ei mm. kerrytä työssäoloahtoa.

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

-

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Siirtymäsäännökset ovat epäselvät ja vaikeuttavat TE-toimiston, kuntakokeilujen ja työttömyyskassojen virkailijoiden neuvontatyötä.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

-

Kohdennettu kysymys TE-toimistoille ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille: Mikä on tilastotietoihin tai arvioon perustuva käsityksenne muutoksen taloudellisista ja muista vaikutuksista, jos palkkatuettu työ kerryttäisi kokonaisuudessaan työssäolovelvoitetta ja koulutusta vailla oleville nuorille asetettua seuraamusta?

-

Nieminen Linda
Varsinais-Suomen TE-toimisto